

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

3

XVIII

O tempe teutonicoꝝ rex ē magni
exercitū obsedit castrum poson
uolens inuitam p̄t̄ uindicare.
et hungariam suo dominio sub
iugare. Erant autem multas
machinas bellicas ad pugnandū
castrum. et p̄ octo ebdomadas ob
sidendo nichil p̄fecit. Venerat ei
predictus rex nauigio ad obli
tendum castrum poson. Tunc
hungari qui in castro erat na
tatorie prudentissimū iuenit
hominem nomine zothmud.
quem noctis in silentio ad nauē
in silentio ad naues impatoris
miserunt. qui sub aqua ueni
ens omnes naues p̄forauit.
que subito aqua plene f̄t̄ s̄t̄
et potētia teutonicoꝝ contita
ē. et sic effemmati enervatiq̄
uiribz reuersi sunt ad propria.

VYDAVATEĽSTVO
SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED
BRATISLAVA 1970

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.ceeol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

OBSAH

STUDIE

Soňa Kovačevičová, Ikonografia ako prameň štúdia ľudovej kultúry na Slovensku	393
Soňa Burlasová, Svadobné a krstinové piesne vo Veľkej Lesnej a Haligovciach	453

MATERIÁLY ARCHÍV

Emília Horváthová, O liečebných praktikách a poverách v Slovenskom Komlóši	488
Mírko J. Barjaktarovič, Slovenská obec Jánošík v Banáte (Juhoslávia)	497

ROZHLADY

Pavol Stano, Ľudová umelecká výroba na Slovensku. (Vývoj záujmu, výskyt, súčasný stav.) 2. časť	503
Ján Podolák, Výskum alpského pastierstva v Slovinsku	551
Viera Gašpariková, Medzinárodný kongres bádateľov o ľudovej próze	552
Ján Podolák, Folklorný festival v Záhrebe	553
Jarmila Pátková, Výstava slovenských kútnic	553

RECENZIE REFERÁTY

Ema Kahounová, Ľudové vinohradnícke stavby a lisy (Václav Frolec)	555
Božena Bartoňová, Ľudový odev z Madunic v zbierkach Vlastivedného múzea v Hlohovci (Olga Danglová)	556
Musikethnologische Jahreshibliographie, I, 1966, II, 1967. (Soňa Burlasová)	557
Leopold Kretzenbacher, Kynokephale Dämonen südosteuropäischer Volksdichtung (Milan Leščák)	558
Robert Wildhaber, Internationale volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1965 und 1966 (Milada Kubová)	558
Ján Gasper, K dejinám technológie sklárskej výroby na Slovensku do konca 17. storočia (Marián J. Temeš)	559
Juraj Zudel, Rudolf Krajčovič, Štefan Rudohradský, Slovenská historická pieseň o bitke pri Trnave v roku 1704 (Ján Komorovský)	560
Vlastimila Tóthová, Oknári a sklenári v severnej oblasti hornej Nitry (mj)	560
Prehľady národopisných periodík	561

BIBLIOGRAFIA

Milada Kubová, Bibliografia slovenskej etnografie a folkloristiky za rok 1968	563
---	-----

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ

Соња Ковачевичова, Иконография, как источник изучения национальной культуры в Словакии	393
Соња Бурласова, Свадебные песни и песни при крещении в Великой Лесной и Галиговцах	453

МАТЕРИАЛЫ — АРХИВ

Змилия Хорватова, О лечебной практике и поверьях в Словацком Комлоши	488
Мирко Е. Барьяктарович, Словацкое село Яношик в Банате (Югославия)	497

ОБЗОРЫ

Павол Стано, Народная художественная промышленность в Словакии. (Развитие интересов, местонахождение, настоящее положение), 2-я часть	503
Ян Подолак, Исследование альпийского пастушества в Словении	551
Вера Гашпарикова, Международный конгресс исследователей по народной прозе	552
Ян Подолак, Фольклорный фестиваль в Загребе	553
Ярмила Паткова, Выставка словацких дмотканых холстинов с богатой национальной вышивкой	553

Na 1. strane obálky: Hrad Bratislava na miniatúre M. Meggyesa v *Obrazovej kronike (Chronicon pictum)*, okolo r. 1370. Farebná reprodukcia B. Schneibera.

À la première page de la couverture: Château de Bratislava sur la miniature du M. Meggyes en *Chronique illustrée (Chronicon pictum)* environ 1370.

SVADOBNÉ A KRSTINOVÉ PIESNE VO VEĽKEJ LESNEJ A HALIGOVCIACH

SOŇA BURLASOVÁ
Národopisný ústav SAV, Bratislava

Zamagurie ako politicko-geograficky, ale aj národopisne hraničná oblasť, neprípútao doteraz systematickejšiu pozornosť folkloristov. V situácii, keď ešte nie sú dostatočne preskúmané centrálné oblasti Slovenska je to dosť pochopiteľné. Svojím osobitným postavením poskytuje však ľudová kultúra tohto kraja dostatok zaujímavých súvislostí, ktorých časť odkrýva aj ďalej publikovaný materiál.

V svojom príspevku sprístupňujem iba výsek hudobného folklóru dvoch obcí Zamaguria, a to skupinou svadobných a krstinových ľudových piesní. Je to druh, ktorý vo väčšej-menšej miere nechýba ani v jednej obci. Nie v každej je však rovnako rozvinutý, rovnako bohato zastúpený a rovnako utváraný, čo sa týka štruktúry textu a melódie. Náš výber materiálu spolu s úvodnou úvahou sleduje cieľ podať charakteristiku tejto obradovej vrstvy piesní v tom zmysle, aby vynikla jej spoluúčasť na celkovom komplexe zvykov spojených s významnými udalosťami ľudského života, ako aj s cieľom dokumentovať súčasný stav piesne v tejto svojráznej oblasti. Zdôrazňujeme, že nám pritom nejde o to, aby sme rekonštruovali svadobné a krstinové piesne v ich klasickej podobe, ale o zachytenie ich terajšieho stavu so všetkými drobnými nuansami, ktoré spôsobil zmenený spôsob života v posledných rokoch. Je nesporné, že mnohé piesne si svoju klasickú podobu aj naďalej zachovávajú, ale repertoár tak isto podlieha aj zmenám, rozličným vplyvom okolia, ako aj komunikačných prostriedkov. Nechceme tým prirodzene propagovať tézu o takzvanom „miznutí folklóru“, pretože s ňou v takejto zjednodušenej podobe nesúhlasíme. Situácia je v skutočnosti oveľa zložitejšia. Nejde o zánik, ide o zákonitý vývinový proces, ktorý má rozmanité peripetie. Aspoň jeho niektoré črty zachytáva aj náš materiál.

Príspevok nadväzuje na štúdiu E. Horváthovej o zvykoch pri svadbe a narodení dieťaťa v tých istých obciach, a v istom zmysle ju dopĺňa. Výskum v týchto lokalitách sme robili v rovnakom čase, u rôznych, ale aj u tých istých informátorov. Záujemcov o základnú charakteristiku oblasti, ako aj obce Veľká Lesná, taktiež tých, ktorí si chcú hudobný materiál tejto štúdie konfrontovať s priebehom svadobných zvykov, ako ich opísala, charakterizovala a hodnotila E. Horváthová, odkazujem na jej štúdiu (Slovenský národopis, 18, 1970, č. 1, s. 61—90).

Svoju prácu rozdeľujem pre lepšiu konfrontáciu s priebehom zvykov do

dvoch častí: na charakteristiku piesní z textovej a hudobnej stránky a na výber piesňového materiálu, do ktorého som sa snažila zahrnúť typické a umelecky najcennejšie príklady. Keďže viac svadobných piesní, ktoré v materiáli prevažujú nad krstinovými, charakterizuje to, že sa na jednu melódiu spieva veľké množstvo textov, rozhodla som sa oddelene uvádzať texty a melódie, pričom pri každom texte uvádzam číslo melódie, s ktorou som ho zaznamenala. Kým pri melódiách uvádzam informátorov, a tým aj miesto zápisu priamo, k jednotlivým textom si možno tieto údaje vyhľadať v zozname informátorov, pri ktorých mene a bydlisku sú uvedené čísla spievaných piesní. Pomocný aparát doplnia ešte slovníček fažšie zrozumiteľných nárečových výrazov.

Texty svadobných piesní (špeciálnych krstinových piesní je v skúmanej oblasti tak málo, že ich texty uverejňujeme iba pri melódiách) sa nám zokupujú do niekoľkých hniezd, podľa chronologického postupu svadobného ceremonálu. Svadobný obrad, ktorý je vzhľadom na svoju zvykovú zložku pomerne strohý, rozvíja sa do šírky a bohatosti práve vďaka piesňam. Piesne sa spájajú s jeho jednotlivými etapami, a to vo viacerých prípadoch tak úzko, že ich texty, vystihujúce momenty práve prebiehajúcich udalostí, nemožno použiť v nijakých iných súvislostiach.. Sú to teda piesne typicky obradové. Toto možno povedať najmä o piesňach, ktoré sa spievajú pri zasnúbení (*renkovini*),¹ pri rozlúčke so slobodným stavom, pri odobierke pred cestou na sobáš, o viacerých piesňach spievaných cestou na sobáš, pred kostolom i cestou zo sobáša, o piesňach pred symbolickou *branou*, pri odchode nevesty z rodičovského domu, cestou k svokre a väčšinou o piesňach pri čepčení. O niečo voľnejšia tematická škála prenikla najmä do piesní, ktoré sa spievajú pri svadobnom posedení *za stolom* a čiastočne aj do piesní spievaných cestou do kostola a z kostola. Podľa vzdialenosti svadobného domu do kostola treba totiž v niektorých prípadoch nadložiť typický obradový repertoár sledom ďalších piesní, aby svadobný sprievod nešiel mlčky. Vrodený zmysel pre štýlovú jednotu vedie však spevákov k výberu tematicky súvisiacich a blízkych piesní.

V stanovení jednotlivých textových celkov oddelených číslom sa prejavuje už stanovisko zberateľa k materiálu, pretože sme strofy, ktoré myšlienkovne nesúvisia, oddeľovali ako samostatný celok aj v tom prípade, ak sa spievali stále na rovnakú melódiu. V niekoľkých prípadoch ich informátori spievali plynule za sebou, v iných prípadoch sa k tej istej melódii vracali po vyspievaní odlišných piesní, alebo iba po pauze, tak ako im texty prichádzali na um. Ani v slede obradových piesní niet totiž nejakého presne stanoveného poriadku, ale sa v podstate improvizuje zo všeobecne známeho základného repertoáru.²

Už z bežného prezretia zápisu textov je zrejmé, že sa v týchto obciach

¹ Vzfahuje sa to iba na výber uverejnených piesní, pretože okrem nich sa pri viacerých príležitostiach spievajú ešte aj iné, rozmanité zábavné piesne.

² Podobne aj jednotlivé úkony pri svadbe, napriek spoločnému zvykovému základu, môžu čiastočne variovať. Napríklad *brana*, symbolický akt, pri ktorom si musí ženich nevestu vykúpiť, sa podľa niektorých informátorov robila pred sobášom pri kostole, podľa iných po sobáši pred nevestiným domom. K tejto otázke pozri ešte štúdiu E. Horváthovej.

využíva dvojaký materiál — domáci, v goralskom nárečí a širši slovenský, v nárečí inokrajovom, stredoslovenskom s prvkami východoslovenských a spišských nárečí. Z celkového počtu 81 textov je iba 7 v zjavne negoralskom nárečí, ide teda o pomerne malý podiel. Medzi informátormi, ktorí ich spievali, sú pritom zastúpené rozličné vekové vrstvy, od najmladších (rod. 1939 a 1947)³ cez stredných (rod. 1929 a 1913) až po najstarších (rod. 1895). Tieto piesne spievali v prirodzenom slede za ostatnými goralskými, nepociťujúc nelogickosť takéhoto striedania. Z toho vyplýva, že ide o materiál, ktorý im je práve tak bežný, ako aj domáci goralský. Nepovažovali za potrebné tento jav ani nejako komentovať s výnimkou rozlúčkovej piesne č. 4, ktorú spopularizovali práve tie speváčky, od ktorých sme ju zaznamenali. Zaujímavý je aj sled piesní, ktoré tieto dve speváčky spievali za sebou. Sú to čísla 19—24. Kým v č. 19 ide o jazykovo miešaný útvar, v číslach 20—21 ide o takmer spisovný prejav. Naproti tomu čísla 22—24 sú v goralskom dialekte, pričom č. 24 je obľúbenou miestnou piesňou, v našich záznamoch viackrát zachytenou. Všetky tieto texty spievali na tú istú domácu svadobnú melódiu. Generačné zastúpenie spevákov, samozrejmosť, s akou tieto jazykovo rozmanité texty za sebou spievali, vo viacerých prípadoch domácej melódie s týmito textami, ako aj ich zaradenie na obradovo významné momenty svadobného ceremoniálu sú dostatočným dôkazom, že ide o vžitú texty. Ťažko sledovať tento proces časove dozadu, v súčasnej situácii sa nám však zdá celkom prirodzený. Každý goral na slovenskom území totiž najneskoršie od povinnej školskej dochádzky ovláda okrem goralského nárečia aj spisovný jazyk. V dospelom veku má v súčasnosti styk najmä v zamestnaní tak so spisovnou slovenčinou, ako aj s nárečím, najmä z okolia Spišskej Starej Vsi, kde sa viacerí obyvatelia uplatňujú v priemyselnom odvetví ako robotníci. Okrem toho rozhlas, zriedkavejšie aj televízia si našli cestu so slovenským slovom tiež aj sem. To všetko neostáva bez vplyvu aj na tradičné vrstvy ľudovej kultúry.

Pri pochopení týchto súvislostí možno najviac prekvapuje rozmanitý stupeň jazykovej adaptácie niektorých zrejme prebratých textov.⁴ Iste to veľmi závisí

³ Sú to informátorky textu č. 4, ktorý je najmä novšie obľúbený pre vhodný a dojímavý obsah.

⁴ Uvádžame ešte jeden príklad navyše publikovaných textov, keďže ide o pieseň nesvadobnú, lebo je veľmi rozšírená a dobre známa. M. Kaličenská z Haligoviec ju spievala v goralskom nárečí takto:

*Kumeratki moje,
na břišku bivumę,
hej, aňi, jo, aňi vy,
ej, frajerov ňęmęme.*

*Kumeratko moja,
pozic mi lajblika,
ej, frajer juz mi idže,
ej, parada velika.*

*Bedęme še modlić
vęelkiemu obrazu,
ej, to sobię nojdemę,
ej, šuhajkuv odrazu.*

*Kumeratki moje,
na mňe še gųęvajum,
ej, že jo mom frajera,
ej, a oňi ňęmajum.*

od situácie, v akej sa spieva, od typu informátora vzhľadom na povahové črty aj vzdelanie, vzhľadom na jeho životné skúsenosti, ako aj momentálne kontakty s iným prostredím. Ani tieto okolnosti však nepôsobia, ako sme sa presvedčili, mechanicky. U informátoriek, ktoré sú v obci známe ako najlepšie speváčky svadobných piesní, sme sa stretli s textami jazykovo rozličných kvalít.⁵ Pritom sú to ženy, ktoré celý život neopustili dedinské prostredie. Fakt, že sa domáci goralský materiál mieša s negoralskými piesňami, netreba nijako preceňovať, nechceme ho však ani skresľovať tým, že by sme tieto piesne jednoducho vynechali. Neprispôsobujeme si fakty, ale ich rešpektujeme, aj keď to našu situáciu nezjednodušuje, skôr naopak.

Vo vlastných zápisoch piesňových textov sme sa snažili čo najvernejšie zachytiť jedinečné konkrétne podanie. Nesnažíme sa zapisovať v nárečovom systéme aj tie piesne, v ktorých sa tento systém nedodržiava. Výsledné „miešané“ texty treba preto považovať za nezáväzné individuálne konkrétne podania, ktorých grafických výzor nie je dôsledkom neznalosti nárečia, ale zámernou snahou o verný prepis. Pri fonetickom zápise sme sa držali zásad v národopisnej spisbe už kodifikovaných prácou J. Š t o l c a *Zapisovanie nárečových prejavov*.⁶

* * *

Tematicky sa celý cyklus svadobných piesní upína na udalosti a svet zážitkov súvisiacich priamo so svadbou, a to predovšetkých na jednotlivé obradové úkony (ako sme to už spomenuli), na vzťahy medzi mladými ľuďmi, na rodinné vzťahy, predovšetkým medzi mužom a ženou, ale tiež medzi nevestou a svokrou,

*Kumeratki moje,
di še ňegňevojće,
ej, iče do Popradu,
ej, tam si pohľedojće.*

⁵ V tejto súvislosti je zaujímavé porovnať podanie speváčky M. Kaličenskej (nar. 1906) z Haligoviec so zápisom č. 37 nášho výberu, pochodiacim od A. Štefaňákovvej (nar. 1913) z Veľkej Lesnej. Kaličenskej variant znie:

<i>Keby jo vjędžala, ze jo tu ňebedem, ej, dala byf nasadžič, ej, drobne ruze břeğim.</i>	<i>Drobne ruze břeğim, čerňi hodňikami, ej, kameratki moje, ej, rozejdem še s vami.</i>
---	---

Další variant M. Kaličenskej porovnaj s č. 12:

*Ej, v halgovským košćele,
ej, šeroke kameňe,
ej, prišahaj, đevčatko,
ej, šuhajkovi verňe.*

⁶ Bratislava 1961, Edícia Slovenskej národopisnej spoločnosti pri SAV, zv. 2.

ojedinele sa spomínajú aj ďalšie príbuzenské zväzky (*bratovo-švagríná*). Do tohto rámca vhodne zapadajú aj reflexie nad slobodným stavom mládenca či dievčaťa a nad blízkymi perspektívami spoločného života. Veľa miesta sa venuje prejavom veselia, až bujného (pozri napríklad č. 64) a zmienkam o jednotlivých popredných osobách svadobného ceremonálu (*starosta, drustki — družeci, družba — družbovia*). Viaceré piesne preniká silný sociálny podtext.

Základný repertoár špecificky obradových piesní má z hľadiska tematicko-štylistického ten istý charakter ako piesne tejto vrstvy z iných krajov Slovenska. Na niektorých svadobných piesňach je osobitný neobyčajne vitálny vzťah k životu, poznačený vtipom, iróniou, aj sebaíroniou. Sú to prvky typické pre goralský folklór a vyskytujú sa v týchto obciach vo väčšej miere v piesňach nesvadobného repertoáru. Z formálnej stránky sa tieto piesne vyznačujú zhusteným, epigramatickým podaním. To má dôsledok v ich strofickej štruktúre. V takýchto prípadoch ide o jednostrofické, ojedinele dvojstrofické celky, typické taktiež pre goralský folklór.⁷ Za najpríznačnejšie z takéhoto hľadiska možno pokladať jednostrofické piesne č. 19, 33, 34, 35, 41, 44, 45, 46, 64, 65, 72, 80. V celkovom pomere však prevažujú dvoj-, troj-, ojedinele až šesťstrofické jednotky. Spájanie strof do väčších aglomerácií deje sa buď priamym rozvíjaním myšlienky, najčastejšie však typickými folklórnymi manierami — mechanickým nadväzovaním strofy na strofu (napríklad č. 1, 9, 11, 13, 15, 16, 17, 37, 38, 49, 61, 78), prípadne enumeráciou (napríklad č. 3, 4, 66, 68, 70, 71, 73).

V rámci svadobných piesní z Veľkej Lesnej a Haligoviec vysoko prevažujú šesťslabičné verše (59 z 81 príkladov); okrem jednej piesne, vo všetkých je pridané citoslovce *ej*, najčastejšie vo všetkých štyroch veršoch, ale tiež iba v troch, zriedkavejšie iba dvoch veršoch.⁸ Z ostatných veršov sú ešte pomerne početne zastúpené osemslabičné (v 10 piesňach), tie sú všetky bez citoslovca, a kombinácie s osemslabičnikom typu 5,8; 6,8; 8,9; 8,6,5. Zaujímavé je, že v prípade osemslabičných veršov sa vyskytuje výlučne zdržený rým *aabb*. V strofách so šesťslabičným veršom je tento rým tiež bežný, častejší je však striedavý *abab*, prípadne *abcb*. Rýmy nahradzuje dosť často asonancia, ako je to v slovenskej ľudovej poézii bežné. Strofy bez rýmu či asonancie sú výnimočné, v celom materiáli je iba jeden takýto prípad (tretia strofa č. 13).

Ako sme už v úvodnej časti spomenuli, svadobný piesňový repertoár dvoch skúmaných obcí Zamaguria má oveľa viac textov ako melódií. Takéto konšta-

⁷ Za typickú goralskú strofu považuje W. Kotoński, *Góralski i zbójnicki*, Kraków 1955, 19, strofu zloženú z dvoch dvanásťslabičných veršov s prerývkou po šiestej slabike. V antológii redigovanej J. Sadownikom, *Pieśni Podhala*, Kraków 1957, je pri počte 1250 textov jednoznačná prevaha jednostrofických celkov. Jaromír Gelnar v štúdiu ku gramoplatni *Svatba v Suché Hoře*, Gramofonový klub 1968, O 17 0201, považuje pre oravskú goralskú oblasť (rozširuje to ďalej na celé goralské územie v severných Karpatoch) za najfrekvencovanejšiu strofu zloženú zo štyroch šesťslabičných veršov s občasnou invocáciou *ej, hej*. Rovnako považuje za typické jednostrofické celky.

⁸ Citoslovce *ej* sa v poľských goralských piesňach vyskytuje zriedkavejšie, pozri citovanú antológiu *Pieśni Podhala*.

tovanie by však mohlo viesť k povrchným záverom, ak by sme ho bližšie nerozviadli. Na tejto skutočnosti totiž nemajú všetky piesne rovnakú zásluhu. Voľné spájanie textov a melódií (*spievek s nutami*) je typické pre goralský folklór. Vo Veľkej Lesnej a v Haligovciach sa však z 15 svadobných melódií na ňom zúčastňujú 3.⁹ Najfrekvencovanejšou svadobnou melódiou je č. XIII, na ktorú spievali 46 textov v Haligovciach aj vo Veľkej Lesnej informátori rozličných vekových vrstiev, sólove aj kolektívne. Vo výbere uvádzame jej jednohlasný aj dvojhlasný variant. Na vysoko vedúcej obľúbenosti tejto melódie má zásluhu iste aj fakt, že sa na ňu dajú spievať ako šesťslabičné, tak aj osemslabičné texty, čiže zase jedny z najčastejších. Prvý variant predstavuje jej osemslabičnú, druhý jej šesťslabičnú modifikáciu. Prispôbenie je veľmi jednoduché, v šesťslabičných veršoch sa pridáva citoslovce *ej* a záverečný takt každého zo štyroch dielov skrakuje dve štvrtiny na jednu pólovú notu.

Melódiu č. VIII, na ktorú máme zachytených 10 textov, sme zapísali iba v Haligovciach, a to iba od jednej informátorky. Melódiu č. II, ku ktorej máme 8 textov, sme oproti tomu zachytili zase iba vo Veľkej Lesnej, avšak až od troch informátoriek. Tieto tri melódie sú typmi *všeobecných* not, používaných pri rozličných fázach svadobného obradu, zakaždým s priliehavým textom. Až deväť z ďalších melódií má iba jediné textové znenie, ide v nich teda o pevný zväzok textu a melódie, dve melódie majú po dvoch textoch a jedna štyri. Z tohto prehľadu vyplýva, že pri príležitosti svadobného ceremonálu sa používajú jednak piesne s voľnou väzbou textu a melódie, jednak piesne tvoriace pevný zväzok hudobnej a slovesnej časti. Typickú súčasť svadobného repertoáru však tvoria piesne s voľnou väzbou textu a melódie, čo vyplýva nie naposledy aj z ich početnej prevahy, hoci vo výbere neuvádzame všetky texty, ktoré sa na tieto obľúbené melódie spievajú.¹⁰ Tento typ melódií je fixovaný v povedomí spevákov ako typicky svadobný a napriek voľnej fluktuácii textov nespájajú sa svadobné melódie s nijakými inými ako svadobnými textami.

* * *

Pätnásť svadobných melódií sme usporiadali v slede od jednoduchších k rozvinutejším. Prvé dve melódie predstavujú jednoduché kvinttonálne typy s dvojdielnou formou rovnakého štvortaktového rozmeru. Ich prednes je pomerne ustálený, variuje väčšinou iba v rytme v tom zmysle, že dve za sebou idúce rovnaké hodnoty, štvrtové, či osminové, najmä ak sú na tom istom tóne, speváci radi spestrujú bodkovaným rytmom, tak ako je to označené malými notami nad základným znením. Pomerne malá melodická variabilita čísla II je

⁹ Nasledujúce zhrnutie uvádza arabským číslom počet textov k príslušnej melódii označenej číslom rímskym: I – 1, II – 8, III – 1, IV – 2, V – 1, VI – 1, VII – 4, VIII – 10, IX – 1, X – 2, XI – 1, XII – 1, XIII – 46, XIV – 1, XV – 1.

¹⁰ V rukopisných materiáloch ich mám ešte viac a nepochybujem, že by sa v teréne dali zapísať ešte ďalšie.

zaujímavá najmä preto, že znenie tejto piesne máme zachytené od viacerých spevákov. Pieseň č. III má tiež jednoduchú dvojdielnu štruktúru, charakter melódie je však novší a tiež opakovanie prvého dielu naznačuje akúsi snahu o trojdielnosť. Individuálne melódie predstavujú čísla IV a V, ktoré už vzhľadom na charakter strofy nemožno spájať s hocíjakým textom. Číslo IV uvádzame v dvoch variantoch, z Haligoviec a z Veľkej Lesnej. Sú to taktiež kvinttonálne typy s veľmi plynulým tokom melódie, deliteľnej do troch štvortaktových dielov. Melódiu malého ambitu obohacujú chromatické zmeny, v každom z variantov trochu odlišné. Znenie z Veľkej Lesnej predstavuje kombinovaný útvar s pridanou úvodnou dvojdielnou časťou, v ktorej sa vyskytujú aj skoky na spodnú dominantu. V čísle V ide o recitatívnu melódiu s príznačnou atypickou strofickou stavbou.

Číslom VI sa začína skupina piesní s kvintovým ambitom, ale uzavretou hudobnou formou. Stavba jednotlivých dielov je štvortaktová, opakovanie prvého dielu na iný text vytvára štvordielnosť. Rytmičky zapadá do rámca predchádzajúcich piesní.

V čísle VII sa okrem štvordielnej uzavretej formy vyskytuje ešte ďalší nový prvok, transpozícia druhého dielu o kvintu vyššie, avšak nie mechanická, takže melodický ambitus, napriek novšiemu charakteru nápevu, nepresahuje (okrem jedného nepodstatného tónu) kvintu. Okrem toho sa tu prvý raz stretávame s triolami, ktoré v jednej pozícii iba rytmicky obmieňajú takt s jednou štvrtovou a dvoma osminovými notami; na začiatku prvého a štvrtého dielu však má triola funkciu zmeniť štvorúderový takt na trojúderový a tým skrátiť príslušný verš z deväťslabičného na osemslabičný, tak ako to vyžadujú niektoré varianty. Druhý a tretí diel sú skrátené.

Oblúbená melódia číslo VIII je taktiež štvordielna s opakovaním prvého dielu v závere a má tiež atypickú kvintovú transpozíciu v druhom diele. Prídžajúc sa dosiahnutej výšky aj v treťom diele, dosahuje oblúkovú klenbu melódie novšieho, molového charakteru, popri úzkom celkovom ambitu. Novým prvkom je tu synkopický rytmus a iba trojtaktové diely (tretí diel je skrátený).

Melódia číslo IX je po formálnej stránke klasickým príkladom novej molovej melódie, iba jej ambitus je taktiež iba kvintový. Zhodou prvého so štvrtým a druhého s tretím dielom utvára sa forma zrkadlového obrazu.

Príkladom číslo X sa dostávame k melódii s väčším ambitom, avšak s dvojdielnou formou, typickou pre predharmonické tonality. Aj melodika má predharmonický charakter, jej pohyb je kvartu nad a kvartu pod finálnym tónom, oba diely majú klasickú formu predvetia a závetia. Vo variante je jej dvojhlasná modifikácia, v ktorej sa kombinujú paralelné vrchné tercie s vrchnými sextami. Záver je tiež v harmonickej tercii. V tomto príklade sa prvý raz stretávame s päťtaktovou stavbou jednotlivých dielov.⁴¹

⁴¹ A. Szurmia k - B o g u c k a, *Piesni Podhala*, c. d., hudobná časť, 314, považuje piesne s päťtaktovou hudobnou frázou a dvojdielnym metrom za najpočetnejšie a najtypickejšie pre Podhalie, výraznú goraliskú oblasť Poľska.

Príklad číslo XI, taktiež s päťtaktovou hudobnou frázou, má napriek oktávovému rozsahu predharmonický charakter. Ide v ňom o autentické spájanie dvoch tetrachordov, dodávajúce melódii descendenčný spád.

Číslo XII je tonálne obmenou čísla XI, iba s tým rozdielom, že má štvortaktové diely a, pravdaže, odlišné vedenie melódie.

V nasledujúcich troch príkladoch ide o durové a molové typy svadobných piesní. Číslo XIII, ktoré vysoko vedie vo frekventovanosti v rámci svadobnej príležitosti, je štvrdielnou durovou piesňou so štvortaktovými frázami až so stereotypným jednoduchým dvojštvrtovým taktom bez akýchkoľvek rytmických zmien. Melódia má descendenčný charakter, príznačný pre predharmonické tonality. V dvojhlasnom variante tejto piesne prevažujú paralelné spodné tercie, vyskytujú sa tu však aj samostatnejšie vedenie spodného hlasu (na začiatku druhého dielu), vytvárajúce ojedinele septimový a sextový harmonický interval. Vo variante máme zároveň príklad použitia tejto melódie na šesťslabičný text. Adaptácia vzniká pridaním citoslovca *ej* na začiatku každého verša a predĺžením dvoch štvrtín záverečného, štvrtého taktu každého dielu na pólóvu notu.

Štvordielna durová melódia číslo XIV je v dvojhlasnom podaní, v ktorom sú kombinované vrchné tercie s vrchnými sextami. Na jednom mieste vyskytuje sa septimový harmonický interval. Pozoruhodné na nej je rytmické zhustenie v stredných dieloch, ktoré sa tak skracujú o jeden takt.

Posledná svadobná pieseň je schematickým príkladom molovej melódie so štvordielnou uzavretou formou zrkadlového obrazu. Melódia má sentimentálny nádych.

* * *

Prichádzajúc k ďalšej skupine piesní, ku krstinovým piesňam a k jedinému s nimi súviciacemu príkladu uspávanky, považujem za potrebné zdôrazniť, že krstinové piesne, na rozdiel od svadobných, nemajú obradový charakter. S tým súvisí množstvo ich výskytu aj ich celkový ráz. Krstinové piesne predstavujú vlastne vrstvu zábavných piesní, tematicky spojených s udalosťou narodenia dieťaťa a zábavným posedením spojeným s krstinami. Najčastejšie sa vyskytujúcimi tematickými prvkami v nich všeobecne býva oslovovanie kmotrovcov, želanie ďalšieho potomstva, oslovovanie pôrodnej babky, ako aj apostrofa pohárika, či pálenky. Piesne pijácke spievajú sa obyčajne tie isté na svadbe ako na krstinách. Preto aj my začíname náš stručný výber krstinových piesní práve takýmto pijáckym popevkom č. XVI. Keďže sa nám krstinových piesní nepodarilo zachytiť veľa,¹² a ich texty sú tiež stručné, väčšinou jednostrofické, uvádzame výber krstinových piesní iba ako hudobno-textové celky.

Prvou typicky krstinovou piesňou je *Kumošicku mŕj*, číslo XVII z Veľkej Lesnej. Je to pieseň s nepravidelnou formou a kombináciou päť a osemslabič-

¹² Podľa informátorov na krstinách sa spievajú hocijaké piesne.

ných veršov. Pieseň sa môže vzhľadom na zhodu začiatku a záveru, ako aj na nedostatočne upevnený záver, voľne opakovať viackrát. Pravidelnú dvojdielnu stavbu má pieseň číslo XVIII z Veľkej Lesnej, ktorá variantove súvisí s uspávkou číslo XX z Haligoviec. Obe majú descendenčný charakter a zvláštnym čarom na nich pôsobí triolový rytmus a chromatické zmeny tónu *e*. Uspávkový variant má oproti krstinovému väčšiu variabilitu, čo nepochybne súvisí s okolnosťou sólového a kolektívneho prednesu.

Príklad číslo XIX je vlastne kombináciou dvoch samostatných melódií, ktoré sa spievajú *attacca* (za sebou). Prvá z nich je mixolydická a druhá durová. Takéto spájanie dvoch melódií do jedného celku vyskytuje sa aj v rámci svadobných piesní a spomíname ho preto, že zrejme nie je náhodné, lebo informátorka takúto kombináciu viackrát opakovala. Išlo o spájanie melódií číslo II a XIII s textom číslo 32 a 33.¹³

Krstinových piesní, ako vidno, teda nie je veľa, pri tejto príležitosti sa spievajú rozličné iné zábavné piesne. Tak isto uspávanky sme nemohli vysondovať vo väčšom množstve, informátorky zhodne tvrdili, že deťom sa spievajú hocijaké pesničky.

* * *

Keď chceme v závere zhrnúť príznačné črty svadobných a krstinových piesní v zamagurských goralských obciach vo Veľkej Lesnej a v Haligovciach, pokladáme za potrebné zdôrazniť niekoľko ich vlastností.

Typické goralské povahové črty, ktoré prenikajú do piesní ako prejav vitality, sebavedomia, vtipu, irónie a pod., možno nájsť aj v svadobných piesňach, nie však v takej miere ako v piesňach iných druhov. Obsah svadobných piesní je daný samým ceremoniacom a je veľmi blízky, ba vo viacerých prípadoch totožný so svadobnými piesňami z iných krajov Slovenska.¹⁴ Spomínané goralské črty sa prenikavejšie uplatňujú najmä v piesňach mládeneckých a rôznych iných s námetom zábavy a veselí.¹⁵

Ďalšia významná vlastnosť goralských piesní, voľné spájanie textov s melódiami pri početnej prevahe textov, platí, ako sme rozviedli, iba pre jednu časť svadobného repertoáru. V týchto prípadoch ide prevažne o šesťslabičné texty, ktoré sa aj v iných krajoch Slovenska, ako aj pri iných piesňových druhoch¹⁶

¹³ S podobným prípadom spájania dvoch melódií do stabilných celkov sme sa stretli v rámci svadobných piesní aj na Horehroní.

¹⁴ Popri tom však jestvuje v textoch aj variantová príbuznosť s poľským materiálom z Podhalia. Z antológie J. S a d o w n i k a, *Pieśni Podhala* súvisia napríklad č. 1043 s 3. strofou č. 36; č. 1093 s č. 5; č. 1096 s č. 18; č. 1106 s č. 52; č. 1107 s č. 51; č. 1109 s 2. strofou č. 54; č. 1118 s č. 77; č. 1127 s č. 40; č. 1134 s č. 42; č. 1136 s č. 27; č. 1138 s č. 68; č. 1146 s č. 15. Z krstinových: č. 1171 s č. XX. Poľské varianty sa vo všeobecnosti líšia absenciou citoslovca *ej*.

¹⁵ Typickým príkladom je pieseň, ktorú sme zaznačili v rodine výborných spevákov Gabrišákových z Haligoviec: *Umar starí, umar / uz leži na desce, / kebí mu zagrali, / podskocuv bi esce*.

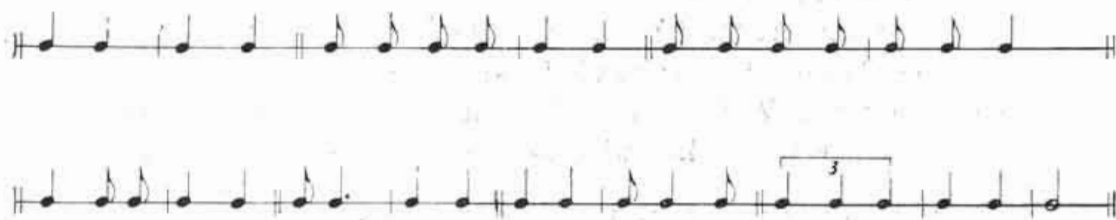
¹⁶ Napríklad trávnicie.

voľne kombinujú s melódiami vhodného rozmeru a štýlu. Na porovnanie uvedieme štatistiku textov a melódií z obsiahlej antológie *Pieśni Podhala*, redigovanej J. S a d o w n i k o m,¹⁷ kde je ku 1250 textom 143 melódií. Tu sú však zahrnuté piesne rozličných druhov. V našom prípade pripadá na 81 textov 15 melódií, čiže tento pomer je asi o jednu tretinu priaznivejší. Nechceme však z tohto faktu vyvodzovať nejaké platnejšie závery, pretože v našom prípade prevažujú viacstrofické, kým v podhalanskom jednostrofické celky.

Ako sme zistili porovnaním s ďalším materiálom týchto obcí, avšak spadajúcim do iných žánrových kategórií, svadobné melódie sa spájajú iba so svadobnými textami a nie s inými. Ináč je to s krstinovými piesňami, kde sme poukázali na príbuznosť s uspávkou a okrem toho variant toho istého nápevu sa spieva aj s regrútskym textom.

Variabilita piesní v porovnaní s inými krajinami Slovenska je pomerne malá. Možno to súvisí aj s tonálnym charakterom svadobných a krstinových piesní, medzi ktorými sme nenašli typy archaickejšie než kvinttonálne. Piesne s menším rozsahom nachádzame tu v iných druhoch, napríklad jánsky popevok je terc-tonálny, spev *vachtára* — nočného strážnika, recitatívneho charakteru, má ambitus kvarty (hoci nie je kvarttonálny). V prípadoch úzkorozsahových piesní sme sa však nestretli s typom všeobecnej noty. V svadobných piesňach je preva ha kvinttonálnych melódií, prípadne melódií durových či molových, avšak tiež iba v rozsahu kvinty. Durové a molové piesne väčšieho rozsahu sa pridržajú vo forme často predharmonických princípov, v melodike je tiež častá descendečnosť. Naopak pri piesňach kvinttonálnych sa javí občas snaha zaokrúhľovať, uzavrieť formu, čo je zase prvok vývinove novší. Ide teda vo veľkej miere o miešanie predharmonických a harmonických prvkov a charakteristík. Celkove prevláda v svadobných piesňach stredný ambitus, kvintový až sextový.¹⁸

V zozbieraných piesňach sa dôsledne uplatňuje dvojštvrtový takt¹⁹ s tým najjednoduchším rytmom:

Synkopický a triolový rytmus je najčastejší pri notách rovnakej výšky. Synkopy sa neopakujú v dvoch taktach idúcich za sebou.

Za svadobnými piesňami spievanými najmä vonku, cestou do kostola

¹⁷ Cit. d., pozri poznámku č. 7.

¹⁸ Podobnú skutočnosť konštatuje pre oravskú pieseň A. C h y b i ň s k i v štúdiu *Pieśni ludu polskiego na Orawie*, pozri E. M i k a — A. C h y b i ň s k i, *Pieśni orawskie*, Kraków 1957, 99.

¹⁹ Z tohto konštatovania vynímame pijácky popevok.

a z kostola, sa často pridáva ujúkanie. To je dvojakého typu: alebo na jednom vysokom tóne so záverečným glissandom, alebo na dvoch susedných poltónoch vo forme akéhosi pomalého vibráta.

* * *

Charakteristikou svadobných a krstinových piesní z Veľkej Lesnej a Haligoviec so súčasným uverejnením výberu materiálu sme sa snažili jednak skompletizovať obraz týchto starodávnych a významných rodinných udalostí vzhľadom na ich zvykovú súčasť, tak ako ju vo svojom príspevku podala E. Horváthová, jednak sprístupnením výseku oblastného hudobného folklóru poskytujeme porovnávací materiál k ďalším štúdiám syntetického charakteru. Hudobný folklór tejto oblasti má v rámci Slovenska osobitné postavenie vzhľadom na to, že sa v ňom stretajú a miešajú tak špecifické prvky slovenskej, ako aj širšej, medzinárodnej, karpatskej ľudovej kultúry.

Texty piesní

Na zasnúbenie — reňkovini, namuvini

1 (melódia II)

1. *Ej, reňkujom, reňkujom,
ej, reňkovini stojom,
ej, kogoš to reňkujom,
ej, frajerecke mojom.*

2. *Ej, ket jom tam reňkujom,
ej, boze i daj scenšće,
ej, ze be ji nagodžol,
ej, do ješeñi dževce.*

3. *Ej, do ješeñi dževce,
ej, do jari hlapčeka,
ej, ze be ji pogaňol,
ej, šiveho koňika.*

Rozlúčka so slobodným stavom — obigroška, na dobróm noc,
družbarski tañec:

2 (melódia V)

1. *Ñe jeden, ñe dva, añi tri,
ñe štiri, ñe peť, añi šest,
ñe sedem, ñe osem, ñe devať,
viber sebe, draha duša, keho chceš,
a ja sebe sebe vibrala, ñe do mojej voli,
kolko razi popatram, srdečko ma boľi.*

3 (melódia IV)

1. *Drustki ñejadli,
drustki ñepili,
zavieće ich do ježora,
ñef tam pijom do vječora
[: jako kobili. :]*

2. *Cos tu po babať,
sedžom po lavať,
jaci jedžom, jaci pijom,
jaci ľudzi uogadujom,
cos tu po babať.*

3. Cos tu po hlopaj,
šedzom po sopaj,
jaci jedzom, jaci pijom,
jaci ludži uogadujom,
cos tu po hlopaj.

4. Cos tu po dževkaj,
šedzom po hlěvkaj,
jaci jedzom, jaci pijom,
jaci ludži uogadujom,
cos tu po dževkaj.

Pri odobierke nevesty pred cestou do kostola:
4 (melódia IX)

1. Ostavajte zdravi, ma mamičko,
čo ste robievali pre mňa všetko,
[: za to sa vam pekne poďakujem
a z vašeho domu vistupujem. :]

3. Ostavajte zdravi, me sestrički,
čo ste boli ku mne jak osički,
[: za to sa vam pekne poďakujem
a z vašho sesterstva vistupujem. :]

2. Ostavajte zdravi, moj otecko,
čo ste robievali pre mňa všetko,
[: za to sa vam pekne poďakujem
a zo vašeho domu vistupujem. :]

4. Ostavajte zdravi, me bratove,
čo ste boli ku mne jak katove,
[: za to sa vam pekne poďakujem
a z vašho braterstva vistupujem. :]

5. Ostavajte zdravi, kamaratki,
čo ste robievali na mňa pletki,
[: za to sa vam pekne poďakujem
z vašho kamaratstva vistupujem. :]

Pred cestou na sobáš, keď prídu pre ženícha:

5 (melódia XIII)

1. Ej, přisli mi, přisli mi,
ej, po pana mlodego,
[: ej, nos pongo poslala,
ej, mlodo paňi jego. :]

Cestou na sobáš do kostola:
6 (melódia VI)

1. Do cugu, koňicki, do cugu,
vjezeme Marinke do šľubu,
ňefčali koňicki cuguvač,
ňefčala Marinka šľubuvač.

7 (melódia XIII)

1. Ej, zašipla, zašipla,
ej, ňemožem odšipnuć,
ej, od čebje, šuhajku,
ej, ňemožem uodviknuć.

2. Ej, uodvikla od matki,
ej, uodvikla uod uojca,
[: ej, od čebje, šuhajku,
ej, ňemožem do koňca. :]

8 (melódia XIII)

<p>1. Ej, bíli še parobci,
ej, struni ladnich džęvek,
ej, vibjęli okęnko
ej, šedęmnošće sibek.</p>	<p>2. Ej, ňebíce še, hlopci,
ej, pře boga živego,
ej, ňepudęm za sčikif,
ej, jaci za jednego.</p>
<p>3. Mladoš moja i podoba
idže nadol jako voda,
idže, idže, ňestavi še,
mladoš moja ňevrući še.</p>	<p>4. Kętebi še mi navročila,
droga bih jom zaplačila,
[: tařarami, dukotami,
ze biř stola s džęveckami. :]</p>

9 (melódia XIII)

<p>1. Ej, habaj i vi ľudže,
ej, rozumu ňęmoće,
[: ej, oknami, džvjęřami,
ej, na nos poziroće. :]</p>	<p>3. Ej, s uocickami pasla,
ej, šerdecku nořila,
ej, bo jo sobje nasla,
ej, řumnego frajera.</p>
<p>2. Ej, řukoj sobje, řukoj,
ej, bo jo sobje nasla,
ej, bo jo še ňebedęm,
ej, s uocickami pasla.</p>	<p>4. Ej, řumnego frajera,
ej, hlopca jak řiolke,
[: ej, a ti sobje veźņes,
ej, cornom jak ciganke. :]</p>

10 (melódia XIII)

<p>1. Ej, džęřęnta, džęřęnta,
ej, kebi šće vjedźali,
ej, ako to zoraza,
ej, ket parobek stari.</p> | <p>2. Ej, pošles go po vode,
ej, uokul' go na noge,
[: ej, pošles go klašć uogęň,
ej, uosmięndzi se brode. :]</p> |
|--|---|

Kęd sa prichádza ku kostolu:

11 (melódia XIII)

<p>1. Ej, ujukoj, ujukoj,
ej, będeš ujukala,
ej, bys odteroz na rok,
ej, dvoje dzeći mįala.</p> | <p>2. Ej, dvoje dzeći mįala,
ej, hlopca kolisala,
ej, biš odteroz na rok,
ej, džęřęce povijala. Ujujuju!</p> |
|---|--|

Pred kostolom kým sa mladi sobášia:

12 (melódia X)

<p>1. Hej, v hařgovskim košćele
šęroke kameņe,
hej, priřęngoj, Marinko,
Jendruřovi vjęře.</p> | <p>2. Ej, a ja priřęngala,
dva palce složila,
[: a ta moja priřęnga
v košćele zostala. :]</p> |
|---|---|

<p>1. <i>Ej, veselo či, Mariš,</i>
<i>ej, veselo či bylo,</i>
[: <i>ej, ket či šlub davalí,</i>
<i>ej, slonko či švičilo. :</i>]</p>	<p>2. <i>Ej, slonko či švičilo,</i>
<i>hej, na organy hrali,</i>
[: <i>ej, veselo či bylo,</i>
<i>ej, ket či šlub davalí. :</i>]</p>
<p>3. <i>Ej, pamintuj, pamintuj,</i>
<i>jej, paňe orgaňisto,</i>
[: <i>ej, ze jo ve viŕnecku,</i>
<i>ej, do košćola přisla. :</i>]</p>	<p>4. <i>Ej, do košćola přisla,</i>
<i>ej, ja ze ku untořu,</i>
<i>oj, dalať go zapisać.</i>
<i>ej, v nověm kalěndoru.</i></p>

Cestou z kostola:

14 (melódia XIII)

1. *Ej, do košćola jedno,*
ej, a z košćola dvoje,
 [: *ej, a odteroz na rok,*
ej, bedže nos uz troje. :]

15 (melódia XIII)

<p>1. <i>Ej, juz jej še ozěňol,</i>
 <i>ej, juz jej še počesol,</i>
 [: <i>ej, juz jej svoje piurko,</i>
 <i>ej, na kolek zavješol. :</i>]</p> | <p>2. <i>Ej, na kolek, na kolek,</i>
 <i>ej, az na sŕm spodek,</i>
 [: <i>ej, ze bi ňegodaľi,</i>
 <i>ej, ze jo byl parobek. :</i>]</p> |
|--|---|

16 (melódia XIII)

<p>1. <i>Ej, pomalu mňe vjěće,</i>
 <i>ej, cez richval'ske poľe,</i>
 [: <i>ej, ňej še mi napatrŕŕm,</i>
 <i>ej, te frějěře moje. :</i>]</p> | <p>2. <i>Ej, frějěře, frějěře,</i>
 <i>ej, mjala vos po štiře,</i>
 [: <i>ej, po štiře, po šeděm,</i>
 <i>ej, teroz jaci jeděm. :</i>]</p> |
|--|--|

17 (melódia XIII)

<p>1. <i>Ej, řto tis to tam idže,</i>
 <i>ej, do gŕry drŕgamí,</i>
 [: <i>ej, by to Jaš od Kuřti,</i>
 <i>ej, s křivimi labami. :</i>]</p> | <p>2. <i>Ej, s křivimi labami,</i>
 <i>ej, kolana mo v kupje,</i>
 [: <i>ej, cumpel še mu švičěci,</i>
 <i>ej, frějěřke mo v dupie. :</i>]</p> |
|--|--|

Préd „branou“ — symbolický výkup nevesty:

18 (melódia VIII)

<p>1. <i>Hej, ŕotvjeřŕj še, brana,</i>
 <i>ej, ŕotvjeřŕj še sama,</i>
 [: <i>ket še ňeŕotvořis,</i>
 <i>ej, bedžes polomana. :</i>]</p> | <p>2. <i>Ej, toreska, toreska,</i>
 <i>ej, želuno toreska,</i>
 [: <i>Jendruš i Mareňka,</i>
 <i>ej, sikovno porecka. :</i>]</p> |
|---|--|

19 (melódia XIII)

1. Ej, vesolo izbecka,
ej, pokiaľ jo dživecka,
ej, jak budzem žeňičku,
ej, aňi polovičku.

20 (melódia XIII)

1. Ej, kvietok som ja, kvietok,
ej, pokiaľ nemam dietok,
[: ej, jak buďem maľ dietki,
ej, spadnu so mňa kvietki. :]

21 (melódia XIII)

1. Ej, bola ja rumena, ej, jak ruža červena, [: ej, pokiaľ nesedala, ej, chlapcom na kolena. :]	2. Ej, keď som ja počala, ej, na kolena sedat, [: ej, zaraz mi počali, ej, moje ľička bleďat. :]
--	---

22 (melódia XIII)

1. Ej, vesolo še, dživce, ej, vesolo še trımoj, [: ej, ket će duma bijom, ej, v poľu sobje špijvoj. :]	2. Ej, ket će doma bijom, ej, s dvuma paľicami, [: ej, v poľu sobje špivoj, ej, miľndzi džęvečkami. :]
---	---

23 (melódia XIII)

1. Hora, hora bukovina, krajše džęvce jak maľina, [: na maľine slunko šviči a na džęvce krasa ľeči. :]	2. Hora, hora, vjernih sosnovy. ňevjernih, džęvce, parobkovi. [: bo sošne še vjersak zľomje a parobek džęvce sklamič. :]
---	---

24 (melódia XIII)

1. Ej, družba jo či, družba, ej, calınu veselı, [: ej, dajće na mňe pozor, ej, bym še neočľol. :]	2. Ej, jak bym še očľol, ej, čele by bečalo, [: ej, jo by ľeal tancuvač, ej, čele by ňedalo. :]
--	--

25 (melódia XIII)

1. Ej, boze či daj zdravje, ej, ti šredňi tragařu. [: ej, šedem pohareckuľ, ej, vipijem odrazu. :]	2. Ej, boze či daj zdravje, ej, povala i šcana, [: ej, šedemdžešontšedem, ej, vipijem do rana. :]
---	--

1. *Ej, na richvaľskim poľu,
ej, sama mačeřunka,
[: ej, richvaľske dživcęta,
ej, hitre jak vřećunka. :]*

2. *Ej, na richvaľskim poľu,
ej, same kogućoře,
[: ej, richvaľske parobci,
ej, take papućoře. :]*

3. *Ej, richvaľske parobci,
ej, pľecami rusajom,
[: ej, ci to od paradi,
ej, ci jih fsi kunsajom. :]*

27 (melódia XIII)

1. *Ej, ñe tota mi matka,
ej, co mñe vihovala,
ej, ale tota matka,
ej, co mi džęvce dala.*

2. *Ej, dala mi, dala mi,
ej, takego bortoka,
ej, posol krove dojić,
ej, řadol pod bujoka.*

3. *Ej, jak doji, tak doji,
ej, a bujok ji stoi,
[: ej, co je to za krava,
ej, co mleko ñedava. :]*

28 (melódia XIII)

1. *Ej, pľedajće, pľedajće,
ej, tum ćelicke liřom,
[: ej, bićka ñepľedajće,
ej, bo mu jojka visom. :]*

29 (melódia XIII)

1. *Ej, po co jeř tu pľiřel,
ej, ř takom fujavicom,
ej, cęmu jeř ñelezol,
ej, dõma pod lavicom.*

2. *Ej, jak ze jo mĩol lezeć,
ej, dõma pod lavicom,
[: ej, ket mi pořarpalo,
ej, z levom nogavicom. :]*

30 (melódia XIII)

1. *Ej, hodzila po poľu,
ej, tak sobje muvila,
[: ej, ket jo ře tęs vidom,
ej, ñebedęm robila. :]*

2. *Ej, ket jo ře vidala,
ej, i robić muřala,
[: ej, esce jeř od chlopa,
ej, po pľecaf dostala. :]*

31 (melódia XIII)

1. *Džęvce, džęvce, bięlo ruza,
ñetřa bilo tobje muza,
[: añi muza, añi džęci,
lem s palicom medzi pľeci. :]*

2. *Boze, boze s takim męnzęm,
co ñevĩõnze gaće vięnzlęm,
[: jaci kľořęm zakľořuje,
hoć mu spadnom, to ñecuje. :]*

32 (melódia II)

1. <i>Ej, jo rada, jo rada,
ej, ze pudem za džadada,
ej, džadod nazbiro hlęba,
ej, a jo bedim jadla.</i> | 2. <i>Ej, co mašnjeje kuski,
ej, to męe za pazuski,
ej, a co od pošladu,
ej, zezri stari džadadu.</i> |
|--|---|

33 (melódia XIII)

1. *Jo staremu něvjeřila,
za pęc jo mu pošćelila,
něf še stari poņeviro,
ket še ku męe něpobiro.*

34 (melódia XIII)

1. *Kebi ně ta džura v desce,
bila bi jo džęvkom esce,
[: miska džure přeskocila,
jo džęvectvo utraćila. :]*

35 (melódia XIII)

1. *Ej, stari moj vožol gnol
hej na Stare drudziska,
[: ej, jesce lęm roz vıvıoz,
hej, spadli mu porciska. :]*

36 (melódia II)

1. <i>Ej, vydajze męe, matko,
ej, na širokom rolom,
ej, bo jo rada robim,
ej, až męe rućki bolom.</i>	2. <i>Ej, bo ja rada robim,
ej, i rada pracujem,
[: ej, rada hlapcuv vidzem,
ej, i s nimi tańcujem. :]</i>
3. <i>Ej, vydajze męe, matko,
ej, kedy męe pitajom,
ej, kedy ruza kvitně,
ej, ftedy, jom trhajom.</i>	4. <i>Ej, juz ruza otkvitla,
ej, juz jom nětorgajom,
[: ej, juz męe roki přesli,
ej, juz męe něpitajom. :]</i>

37 (melódia XIII)

1. <i>Ej, kebi som vedela,
ej, dže budem něvestu,
ej, dala biř posadzić,
ej, biele ruže cestu.</i> | 2. <i>Ej, biele ruže cestu,
ej, hodńicki ćerńami,
[: ej, ćo raz tadı pojdem,
ej, poļejem slzami. :]</i> |
|--|---|

38 (melódia VIII)

1. <i>Ej, něplac, Mariš, něplac,
ej, ańi še nětroskoj,
pudžes do riřtořa,
ej, na ovšany moskol.</i> | 2. <i>Ej, na ovšany moskol,
ej, jesce s otręmbami,
[: třeba tam něvjaste,
ej, z vęelkimi zęmbami. :]</i> |
|---|--|

1. [: Z gury do doliny,
mŕntno voda shodži, :]
[: zodno ňevjastecka
švŕokŕe ňevygodži. :]
2. [: Hoč by ta ňevjasta
zlate kvŕoty sila, :]
[: to ji švŕokra povŕe,
ze ňic ňerobila. :]
3. [: Ňeviešce ſe spač ſce,
ňeviešce ſe dŕmie, :]
[: id ze ňevjasteckŕ,
pod mojom piŕine. :]
4. [: Staj ze, ňevjastecko,
boj ſe juz vyspala, :]
[: ič, podoj te krovu,
co čŕ matka dala. :]
5. [: Vy šce dobre znaŕi,
ze mi krov ňemŕeli, :]
[: po co šce vy do nas
syna poſeŕali. :]

40 (melódia XIII)

1. Ej, ňebŕj ſe, Mareŕko,
ej, co tu bedžeſ jadla,
[: ej, viſi bok sloŕiny.
ej, i pol druga sadla. :]
2. Ej, viſi bok sloŕiny,
ej, kuski s oſtŕembami,
[: ej, tŕeba tu ňevjaste,
ej, s mocŕmi zŕembami. :]

41 (melódia XIII)

1. Porahuj ſe, Mareŕko,
ej, guntecki na dahu,
[: ej, keŕo bedeſ mŕala,
ej, piŕsom nocke strahu. :]

42 (melódia XIII)

1. Ej, meſŕalaſ, Mareŕko,
ej, ze teŕ Jendrek laŕa,
[: ej, dy uŕn če vŕbije,
ej, s gačami do rana. :]
2. Miſŕala jeſ, Mareŕko,
ej, ze teŕ Jendrek glupi,
[: ej, dy uŕn čŕ odcito,
ej, do gornecka krupi. :]
3. Ej, krupi čŕ odcito,
ej, vode čŕ odmŕŕo,
[: ej, bedžeſ banuvala,
ej, ze jej ſe vydala. :]

43 (melódia XIII)

1. Ej, ňebylo jako mŕe,
ej, biŕi ſe kolo mŕe,
[: ej, biŕi ſe za dvoreŕm,
ej, cigŕn s kumiŕoŕem. :]
2. Ej, kuminŕ me ňefce,
ej, bo s drugimŕi ſepce,
[: ej, cigŕn aŕi teŕo,
ej, bo ciganeŕ vŕeŕo. :]

44 (melódia XIII)

1. Jaňik, Jaňik, ňevymysľaj,
bo či ňedom co bys ty ľal,
[: bo na tvoje vymysľañe
ľartusek mje ňeobstaňe. :]

45 (melódia VIII)

1. Hej, starosta, starosta,
ej, juž ješ mi starosćom,
[: mjal jeť štyry volki,
ej, juž jeť jif přegosćol. :]

46 (melódia VIII)

1. Ej, tancuvol by družba,
ej, ale tasno izba,
[: kebi pięc vijěňi,
ej, bylo by přestřěňi. :]

47 (melódia VIII)

1. Ej, ňebedem jo tako, ej, jak moja bratovo, [: bratovo špi do dňã, ej, a jo do poledňã. :]	2. Ej, bratovo, bratovo, ej, jo či brata dala, [: jesce ješ mi zaňgo, ej, ňepodžěnkuvãla. :]
---	---

48 (melódia VII)

1. [: Želena luka, jalovjec, :] [: lepši je mladeňec jak vdovjec. :]	2. [: Bo vdovjec bi mi vimluvjal, :] [: ze ňebozicke lepsu mjal. :]
---	--

49 (melódia XIII)

1. Ej, špiěvojće, džěvcěnta, ej, jak jo špiěvuvala, ej, ľem to ňedokožće, ej, co jo dokozala.	2. Ej, co jo dokozala, ej, ňescěnsnego duha, ej, teroz musěm nošić, ej, na ručkach najduha.
--	--

3. Ej, na ručkach najduha,
ej, na glovje cepcisko,
ej, co mi dokozalo,
ej, ňescěnsne hlopcisko.

50 melódia XIII)

1. Ej, špiěvojće, džěvcěnta, ej, zakel vase casy, ej, zakel zapľotaće, ej, vase zolte vlasy	2. Ej, jak vi ich budžěće, ej, hore vidvihovać, [: ej, tak vi ich budžěće, ej, horko oplakovać. :]
--	---

51 (melódia XIII)

1. Ej, družeckí, družeckí,
ej, přeco něspivoće,
ej, ci šce něpojadli,
ej, ei nuti němoće. | 2. Ej, aňi mi nějadli,
ej, aňi mi něpili,
ej, bodej by mi, bodej,
ej, na vešetu byli. |
|--|--|
3. Ej, na vešetu byli,
ej, vešetu sluzili,
[: ej, uocicka napasli,
ej, grusek vymořili. :]

52 (melódia VIII)

1. Ej, ci to tu vešele,
ej, ci daco umarlo,
[: co zodno drusecka,
ej, něuozedře garlo. :] | 2. Ej, vešele, vešele,
ej, vešele těs to tu,
[: keby ně vešele,
ej, něbyla by jo tu. :] |
|--|--|

53 (melódia VIII)

1. Ej, poľonečka, uhu,
ej, už je v mojěm bruhu,
[: juš še mi mogoće,
ej, po mojěm zivoće. :]

54 (melódia VIII)

1. Ej, ně po tof tu přišla,
ej, ze bym jidla, pila,
[: ale na to přišla,
ej, bym še vešělila. :] | 2. Ej, ně po to tu přišla,
ej, co še v přecu přecc,
[: ale po to přišla,
ej, co z barivki čéce. :] |
|---|---|

55 (melódia VIII)

1. Ej, levanda, levanda,
ej, levandovi křocek,
beděm pruguvala,
ej, de šuhaj karocek. | 2. Ej, jeděm pruguvala,
ej, viěnci něbeděm,
[: kupim halve vina,
ej, šama na [rej] puděm. :] |
|--|---|

56 (melódia XV)

1. Maľuckom jo mame mįala,
maľucke mi viěono dala,
[: jednom skřinke i piěřinke
i piěřendzi maharinke. :] | 2. I to jedno přezřadlo,
esce mi go coši źjadlo,
[: ci bi misi, ci bi scuri,
v přezřadľe same džuri. :] |
|--|--|

57 (melódia I)

1. Dobre temu, co ma źenu,
[: něpodpiěra :] cudzu šcenu. | 2. A ja němam, na moj dušu,
[: cudzu ženu :] ľubič musu. |
|---|---|

58 (melódia XI)

<p>1. Hej, zatancoval bi som,
 hej, pri černom Dunaju,
 [: ej, frajerečki ňemam,
 hej, luďa me ňeznaju. :]</p> | <p>2. Hej, frajerečki ňemam,
 ej, aľe sebe h:adam,
 [: ej, luďze, boha proste,
 ej, ňecn mi ďevĉa rosňe. :]</p> |
|--|---|

59 (melódia IV a)

1. Zavolaľi na veseľe,
 jacę same baby,
 navariľi galuseĉek
 jako geňšę laby,
 cos tu po babaf,
 šedzom po lavaf,
 jaci jedzom, jaci pijom,
 jaci luďzi ogadujom,
 cos tu po babaf,
 šsedzom po lavaf.

60 (melódia X variant)

<p>1. Ej, družbovje, družbovje,
 dže šće družbovali,
 [: ej, v kredencu mi byľi
 i cuker mi vzaľi. :]</p> | <p>2. Ej, družba jo ĉi, družba
 dže z koňicka huzda,
 [: ej, v stajňi na kolecku,
 šumni parobecku. :]</p> |
|---|--|

61 (melódia XIII)

<p>1. Ej, a teň starsi družba,
 ej, smutni, ňevesoly,
 ej, bo on mo na sobje,
 ej, ancuk pozicany.</p> | <p>2. Ej, ancuk pozicany,
 ej, topanki ňe jeho,
 [: ej, pocoz on družbuje,
 ej, ked ňemo svojego. :]</p> |
|--|--|

62 (melódia XIII)

<p>1. Ej, veseľe še koňci,
 ej, bjeďa še zacino,
 [: ej, mlodo paňi place,
 ej, ze tu ňepotřimo. :]</p> | <p>2. Ej, veseľe še koňci,
 ej, staro baba toňci,
 ej, pŕiपोšće še, mladzi,
 ej, jak ji zadek hodzi.</p> |
|---|--|

63 (melódia II)

<p>1. Ej, veseľe, veseľe,
 ej, male veselisko,
 [: ej, ĉęmuz mi ňezbrobis,
 ej, vjęnksego, mamicko. :]</p> | <p>2. Ej, i o jedněm ksku,
 ej, i o jedněj kuře,
 [: ej, jesce ĉi še vidzi,
 ej, ze veseľe duze. :]</p> |
|--|---|

64 (melódia II)

1. Ej, veseľe še, luďze,
 jej, v Žimjankovej budze,

[: ej, jak še buda zvali,
ej, ta puděmę dali. :]

65 (melódia II)

1. Ej, bila jo džęveckum,
jej, uz něbeděm nigda,
[: ej, moja pięerso klasa,
ej, jaci še mi migla. :]

Keď sa nevesta odoberá k svokre:

66 (melódia VII)

1. [: Vybįeroj še, Katruś, vybįeroj, :]
[: šičke sobįe sukņe pozbieroj. :]	4. [: Ej, di jo ņimom javi dvįe, :]
[: to jo sobįe vezněm obidvįe. :]
2. [Ej, di jo ņimom jaci dvįe, :]
[: to jo sobįe vezněm obidvįe. :]	5. [: Vybįeroj še, Katruś, vybįeroj, :]
[: šičke se [artuški pozbįeroj. :]
3. [: Vybįeroj še, Katruś, vybįeroj, :]
[: šičke sobįe hustki pozbįeroj. :]	6. [: Ej, di jo ņimom jaci dva, :]
[: to jo sobįe vezněm obidva. :]

67 (melódia III)

1. [: Luto mi je vas, mamičko,
luto mi je vas, :]
taško še ma vihovali,
musim ić od vas.	2. Kebi ja vas, vas, mamičko,
sobu zač mohla,
zaraz bi še kazda zilka
vę mņe rozmohla.
3. [: Ale ja vas, vas, mamičko,
sebu ņesmiem brać; :]
[: vi mušiće pri ocovi
doma gazdovać. :]	

68 (melódia XIII)

1. Ej, ostajće tu zdrovi,
ej, mojęj matki progį,
[: ej, bo tu jus něbedum,
ej, vięncij moje nogi. :] | 2. Ej, ostõńće tu zdrovi,
ej, mojęj matki leski,
[: ej, bo tu jus něbedum,
ej, moje tovariski. :] |
|--|---|

Keď prichádzajú svadobníci s nevestou ku svokre:

69 (melódia VII)

1. [: Otviroj, matko, novýj dvor, :]
[: viěděmę ņevįaste na vibiõr. :]	2. [: Mņe tu ņevįasti ņetřeba, :]
[: bo je sobįe zrobit co třeba. :]
3. [: Vygněm kosuľe po lokće :]
[: a vygodzěm kozdij roboće. :]	

1. [: Ućekojće, matko, dzvířami, :] 2. [: Ućekojće, matko, kuminěm, :]
 [: vjeděmę ňevjaste z rogami. :] [: vjeděmę ňevjaste ze syněm. :] Ujuju!

Pri čepčeni — Při cepieniu nevesty

71 (melódia VII)

1. [: Ej, vlosy, vlosy vlošiste, :] 2. [: Cesala jo vos gřebiņěm, :]
 [: cesala jo vos naišće. :] [: teroz vos do kolka obiņěm. :]

3. [: Cesala jo vos šćečom, :]
 [: teroz vos do cepca zacepiom. :]

72 (melódia XIII)

1. Snorki moje, svijojće še,
 Mariš moja, zacepze še,
 [: bodej jo še dže podžala,
 ňizeľiv šecepić mjala. :]

73 (melódia XIII variant)

1. Ej, ket će bedom cepić,
 ej, požri do uogradka,
 ej, ze bi tvoje džeći,
 ej, byli jak stokratka.
2. Ej, ket će bedom cepić,
 ej, požri do povaly,
 [: ej, ze bi tvoje džeći,
 ej, corne uocka mjali. :]

3. Ej, puka sa mi srce,
 ej, požri ze do skopca,
 [: ej, jak beš mjala džeći,
 ej, najpiřsego hlopca. :]
 Ujujuju!

74 (melódia II)

1. Ej, hębaj ješ, Mariška,
 ej, s kameneho srca,
 [: ej, ze či je ňe luto,
 ej, zeleneho venca. :]
2. Ej, žiaľ mi je, žiaľ mi je,
 ej, žiaľ mi je okrutni,
 [: ej, dobre mi od žiaľu,
 ej, serdecko ňepukę. :]
3. ej, puka sa mi srce,
 ej, od žiaľu veľkeho,
 [: ej, moja frajerecka,
 ej, posla za drugeho. :]

75 (melódia 1. sfa II, 2. 3. sfa XIII)

1. Ej, vjonku moj mirtovy,
 ej, spodaj z mojej glavvy,
 ej, utuřol ješ vodom,
 ej, ňezędęm še s tobom.
2. Ej, hoć by šće zapřongli,
 ej, štyridvaceć koňi,
 ej, ta juz moj viřnecek,
 ej, zadęn ňedogřni.

3. Ej, dobre či še, Mariš,
ej, dobre či še place,
[:ej, utopilaš višnek,
ej, pod kočólem v mlace. :]

76 (melódia XIII)

1. Ej, něcepče mje, baby,
ej, bo jo zacepišno,
[:ej, v kartunovem cepcu,
ej, jak ružo cervšno. :]

77 (melódia VIII)

1. Ej, požerojče, ľudže,
ej, jako tam kurňava,
[:nasej mlodej paši,
ej, glova ošivjala. :]

78 (melódia VIII)

1. Ej, ničego mi ně zoľ, ej, ľem tej jednej řeci, [:toľtego varkoca, ej, co zakrivoľ pľeci. :]	2. Ej, co zakrivoľ pľeci, ej, co zakrivoľ sije, [:teroz še mi, teroz, ej, do kšlecka vije. :]
---	--

79 (melódia XIII)

1. Ej, bedžes ti, Marinko, ej, na šviokre kukala, hej, jak či bedže šviokra, ej, krupy rahuvala.	3. Ej, bedžes ti, Marinko, ej, poza vengľe kukač, ej, jak će bedže šviokra, ej, poza usi pukač.
2. Ej, jak či be rachuvač, ej, po štyri na leske, ej, jesce či še spito, ej, ci ty ij zjes řsičke.	4. Ej, jak će bedže šviokra, ej, ta len bedže z laski, ej, jak će bedže Juzek, ej, ta bedšm kjeľbaski.

80 (melódia XIII)

1. Jak mi padňe, tak mi padňe,
jaci ket mi ř cepcu ladňe,
[:hoč mje bedže bięda bila,
ked řěj se ľem zacepila. :]

81 (melódia XIII)

1. Ej, něplac, Mariš, něplac,
ej, něbjeře će smarkoc,
[:ej, bjere će uroda,
ej, hlopičec jak jagoda. :]

Anna Štefaňáková, domáca, nar. 1913 — Veľká Lesná: č. 1, 8, 32, 33, 36, 37, 44, 48, 49, 50, 57, 59, 61, 62, 63, 67, 68, 69, 75, 79, 80, 81, XVIII;

Mária Kaličenská, domáca, nar. 1906 — Haligovce: č. 5, 6, 7, 9, 10, 11, 14, 27, 28, 29, 30, 38, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 77, 78;

Anna Merčáková, robotníčka, nar. 1939 — Veľká Lesná: č. 4, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 66;

Katarína Irhová, robotníčka, nar. 1947 — Veľká Lesná: č. 4, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 31, 66;

Ján Čupka, roľník a lesný robotník, nar. 1925: č. XVI, XVII;

ženy — Veľká Lesná: č. 13, 39, 71, 72, 76;

ženy — Haligovce: č. 12, 18, 70, 73;

Mária Režnická, domáca, nar. 1922, Anna Režnická, predavačka, nar. 1946 (dcéra) — Veľ. Lesná: č. 40, 41, 42, 43;

Katarína Čupková, domáca, nar. 1893 — Veľká Lesná: č. 64, 65;

Mária Gabrišáková, domáca, nar. 1929 — Haligovce: č. 2, 3, 34, 35, XIX, XX;

Štefan Michna, roľník, nar. 1895 — Veľká Lesná: č. 58;

Žofia Michnová, domáca, nar. 1925 — Veľká Lesná: č. 74;

Mária Gabrišáková, nar. 1929, Anna Gabrišáková, nar. 1956 (dcéra) — Haligovce: č. 56;

Jozef Gabrišák, nar. 1953, Vendelín Džurniak, nar. 1953, Rudolf Džurniak, 1953 — Haligovce: č. 60.

Slovníček ľažšie zrozumiteľných nárečových výrazov

z barivki — zo súdka

bortoka — hlupáka

bratovo — švagriná

cumpel — sopeľ

čelicke lisom — lysé teliatko

džod — žobrák

guntecki — šindle

jaci — iba

kľos — zatočený okraj gati

kogučoře — trnité kríky

křocek — kríček

na ľeske — na lyžici

mahařinke — v miešku na tabak

migla — zmizla

moskoľ — osúch

nagodžul — narodil

ňetřoskoj — nenariekaj

pošarpalo — pomykalo

pruguvala — skúšať

preštriňi — voľnejšie

prežiradlo — zrkadlo

reňkovini — zásnuby

rusajom — kývajú

scuri — potkany

sibek — okenných tabúl

do skopca — do nádoby na dojenie

smarkoc — smrkáč

Staré Drudziska — názov chotára

struni ladicich dživek — kvôli pekným dievčatám

uroda — urastený

vengľe — uhly (na dome)

vigodzim — ob stojím

vijeňi — vybrali

vieňzlim — uzlom

vřečunka — vretienka

uogradka — záhrady

uokuľ go — chromý je

uosmeňdzi — popáli

zašipla — zachripla

zembami — gambami

zoraza — darebák

Melódie piesní

I.

Anna Štefaňáková, 1913 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 138$

Do - bre te - mu, co ma že - nu,
 ě - po - dpje - ra, ě - po - dpje - ra cu - dzu šce - nu.

II.

Anna Štefaňáková, 1913 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 80$

Ej, řen - ku - jom, řen - ku - jom, ej, řen - ko - vi - ni sto - jom,
 ej, ko - gos - to řen - ku - jom, ej fra - je - re - cke mo - jom.

1. var. 2. var.

III.

Anna Štefaňáková, 1913 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 96$

Ľu - to mi je vas, ma - mi - čko, Ľu - to mi je vas,
 tá - ška šce ma vi - ho - va - ňi, mu - sím ič oa vas.

IV.

Mária Gabrišáková, 1929 — Haligovce

$\text{♩} = 144$

Drust - ki ě - ja - dli, drust - ki ě - pi - li, za - vie - ce ich

da je - zo - ra, ňej tam pi - jom do vje - co - ra ja - ! ko
 ko - bi - li, ja - ko ko - bi - li. U - ju - ju!

IV. variant

Za - va - la - li na ve - se - le ja - ce sa - me ba - by,
 na - va - ri - li ga - lu - se - cek ja - ka gen - se la - by,
 cos tu po ba - baf, še - dzom po la - vaf, ja - ci jedzom, ja - ci pi - jom,
 ja - ci lu - dzi o - ga - du - jom, cos tu po ba - baf, še - dzom po la - vaf.

V.

Anna Štefaňáková, 1913 — Veľká Lesná
 Mária Gabrišáková, 1929 — Haligovce

Ňe je - den, ňe dva, a - ňi tri, ňe šti - ri, ňe pet', a - ňi
 šest', ňe se - dem, ňe o - sem, ňe de - vat', vi - ber se - be,
 dra - ha du - ša, ke - ho - chceš, a ja se - be vi - bra - la,
 ňe do mo - jej va - li, kol' - ko ra - zi po - patram, sr - de - čko ma bo - li.

VI.

Mária Kaličenská, 1906 — Haligovce

$\text{♩} = 112$

Do cu - gu, ko - ňi - cki, do cu - gu, ňe - fča - li ko -
 vje - ze - me Ma - rin - ke do šlu - bu, ňe - fča - li ko -
 ňi - cki cu - gu - vač, ňe - fča - la Ma - rin - ka šlu - bu - vač.

VII.

Anna Merčáková, 1939 a Katarína Irhová, 1947 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 112$

Vi - bię - roj še, Ka - truś, vi - bię - roj, vi - bię - roj še,
 Ka - truś, vi - bię - roj, ši - čke so - bje su - kŕe
 po - zbię - roj, ši - čke so - bje su - kŕe po - zbię - roj.

VIII.

Mária Kaličenská, 1906 — Haligovce

$\text{♩} = 112$

Ej, ci to tu ve - še - ňe, ej, ci da - co u - mar - lo,
 co zo - dna dru - se - cka, ej, ňe - ŧo - ze - dŕe gar - lo.
 1. var. 2. var. 3. var. 4. var. 5. var.

IX.

Anna Merčáková, 1939 a Katarína Irhová, 1947 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 100$

O - sta - vaj - te zdra - vi, ma ma - mi - čka, čo ste ro - bie -

va - ľi pre mňa vše - tko, za to sa vam pe - kňe

po - da - ku - jem a z va - še - ho do - mu vi - stu - pu - jem.

X.

ženy — Haligovce

$\text{♩} = 100$

Hej, v hal - gov - skím ko - šce - ľe se - ro - ke ka - me - ňe,

hej, při - sen - goj, Ma - rin - ka, Jen - dru - šo - vi vjer - ňe.

X. variant

Jozef Gabrišák, 1953, Vendelín Džurniak, 1953 a Rudolf Džurniak, 1953 — Haligovce

$\text{♩} = 88$

(Ej, dru - zbo - - vie, dru - zbo - vie, dže šce dru - zbo - va - ľi,

ej, v kre - den - cu mi by - ľi i cu - ker mi vza - - - ľi.

XI.

Štefan Michna, 1895 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 88$

Hej, za - tan - co - val bi som, hej, pri černom Du - na - ju,

ej, fra - je - reč - ki ňe - mam, hej, ľu - ďa me ňe - zna - ju.

XII.

ženy — Veľká Lesná

$\text{♩} = 92$

Z gu - ry do do - ľi - ny množ - tvo vo - da sho - dži,

zo - dno ňe - vja - ste - cka s'vjo - kŕe ňe - vy - go - dži.

XIII.

Mária Gabrišáková, 1929 — Haligovce

$\text{♩} = 176$

Ke - bi ňe ta 'džu - ra v de - sce, bi - la bi jo dževkom e - sce,

mi - ska džu - re pře - sko - ci - la, jo džę - ve - ctvo u - tra - či - la,

mi - ska džu - re pře - sko - ci - la, jo džę - ve - ctvo u - tra - či - la.

1.var. 2.var. 3.var.

$\text{♩} = 152$

Ej, keď će be-dom ce - pič, ej, po - žri do - ťa - gro - dka,

ej, ze bi - tvo - je dže - či, ej, by - ťi jak sto - kňu - tka.

U - - - ju ju - ju - ju!

XIV.

ženy — Haligovce

$\text{♩} = 112$

U - ce - koj - ce, ma - tko, dźvie - řa - mi, u - ce - koj - ce,

ma - tka, dźvie - řa - mi, vje - de - me ňe - vja - ste

s ro - ga - mi, vje - de - me ňe - vja - ste s ro - ga - mi.

XV.

Mária Gabrišáková, 1929 a Anna Gabrišáková, 1956 — Haligovce

$\text{♩} = 104$

Ma - ľu - ckom ja ma - me mja - la, ma - ľu -

cke mi vja - no da - la, je - dnom skřin - ke

i pje - řin - ke i pi - ňen - dzi ma - ha - řin - ke.

XVI.

Ján Čupka, 1925 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 108$ *sostenuto*

Pi, pi, pi, dža-du, pyj, na starost tor-ba i kyj.

XVII.

Anna Štefaňáková, 1913 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 92$

/a/ ku-mo-sí-cku moj, zia-dli -ko-tki loj, daj-će ko-ce
po-pod no-se, ta vam vi-sre loj, ku-mo-sí-cku moj.

XVIII.

Ján Čupka, 1925 — Veľká Lesná

$\text{♩} = 104$

ku-mo-sá ku-mo-sí po-lu-ne-cke no-sí,
ku-mo-sá ňe-jce pić, gňe-vo sé o co-sí.

XIX.

Mária Gabrišáková, 1929 — Haligovce

$\text{♩} = 112$

1. Ke - bi ňe ta cor-no vru-na, ej, še-dže - ľi bi hlo-pci du - ma,
2. Ku - mo - ši - cka ku - mo - ši - ce, ej, pra-zom so - bje ja - je - ši - ce,

hej, a - ľe za tým cor-nom vru - nom, hej, ši - cke hlo - pci za ňom gu - nom.
ej, a ku - ma - ter ku - ma - tra - vi, ej, no - som so - bje v ko - še' plo - vi.

A nad vo - dom veľki, sot, veľki sot, ňe - pře - ľe - ci zo - dni ptok,
pře - ľe - ča - li lo - bu - hi, lo - bu - hi, su - koj, Jan - ku, pie - ľu - hi.

Fine

XX.

Mária Gabrišáková, 1929 — Haligovce

$\text{♩} = 92$

1. Tu - ľu - ľu, tu - ľu - ľu, u - si mi ko - su - ľu,
2. Tu - ľu - ľu, tu - ľu - ľu, u - si mi ko - su - ľu,

ej, u - si mi bjo - li kvjat, ej, bo ja pu - dem ve svjat,
ej, u - si mi s kvja - ta - mi, ej, bo pu - dem s bra - ta - mi,

ej, u - si mi bjo - li kvjat, ej, bo ja - pu - dem ve svjat.
ej, u - si mi s kvja - ta - mi, ej, bo pu - dem s bra - ta - mi.

1. var. 2. var.

LES CHANSONS DE NOCE ET DE BAPTÊME DANS LES VILLAGES
VELKÁ LESNÁ ET HALIGOVCE

Résumé

L'étude attache au travail de Mme E. Horváthová (publié Slovenský národopis, 18, 1970, no. 1). Tous les deux travaux se proposent un but de donner la caractéristique complète des coutumes de noce et de baptême.

La cérémonie de noce, quant aux coutumes assez pauvre, se développe en largeur et en richesse grâce aux chansons. Les chansons se lient aux étapes différentes de la cérémonie parfois si étroitement qu'on ne les peut pas user dans un autre contexte. Ce sont alors des chansons typiquement cérémonielles, c. à d, celles, qu'on chante pendant les fiancailles, à l'occasion de l'adieu avec l'état de célibataire, à l'adieu devant le départ au mariage, puis plusieurs chansons qu'on chante en allant au mariage, devant l'église et pendant le chemin de retour, aussi que les chansons qu'on chante devant „la porte“ symbolique ou le jeune marié est obligé racheter la jeune mariée de la jeunesse locale, puis au départ de la jeune mariée de la maison de ses parents, en cours de route chez la belle-mère et largement ce sont des chansons qu'on chante pendant le coiffement de la jeune marié.

La gamme thématique plus libre a pénétré surtout dans les chansons qu'on chante pendant la séance „derrière la table“ et particulièrement dans les chansons chantées pendant le chemin à l'église et de retour.

Dans les enregistrements des textes de chansons nous trouvons des matériaux équivoques; quelques-uns dans le dialecte indigène gorale qui est en majorité et les autres dans un dialecte non-régional avec les éléments du dialecte de la Slovaquie Centrale, resp. du langage écrit. Outre de ce bidialecte qui se représente aussi dans les autres textes liés aux coutumes, on voit dans les textes des chansons aussi l'oscillation de la norme dialectale qui se montre d'une part dans l'inconséquence de la prononciation des mêmes mots, d'autre part dans la pénétration des mots du langage écrit dans le dialecte. Nos enregistrements des textes des chansons gardent toutes les inconséquences dans l'intention de documenter le degré contemporain d'évolution du dialecte dans ces deux villages.

Au point de vue du contenu le cycle des chansons de noce est lié aux événements et aux épreuves de la vie qui se rattachent directement à la noce, c. à d. aux différents actes de la cérémonie (nommés déjà ci-dessus), aux relations entre les jeunes gens, aux relations familiales, avant tout entre l'homme et la femme, mais aussi entre la jeune mariée et la belle-mère, sporadiquement aussi entre la parenté éloignée. Fréquent sont des réflexions sur la vie du garçon ou de la fille avant le mariage et on réserve beaucoup de temps pour la distraction.

Les éléments typiques du folklore gorale se présentent dans la relation de la vie qui trouve son expression souvent en une vitalité extraordinaire, en gags, en ironie et même en autoironie. Au point de vue de la forme ces chansons sont caractérisées par la présentation condensée d'un épigramme dans les ensembles unistrophiques. Mais de ce caractère n'est qu'une part des matériaux présentés. Le répertoire principal des chansons cérémonielles à Velká Lesná et à Haligovce est de la point de vue de thème et de stylisation du même caractère comme les chansons de cette couche dans les autres régions de la Slovaquie, c. à d. les ensembles multistrophiques y dominant. Les manières typiques qu'il y sont usées sont: le renouement mécanique d'une strophe à l'autre par répétition du dernier vers de la strophe précédente et l'énumération. En cadre des chansons de noce y prédominent les vers haxasyllabiques avec l'addition de l'interjection du mot „ej“ (59 d'entre 81 exemples). Entre les autres plus nombreuses sont les vers octosyllabiques et les combinaison avec les octosyllabi-

ques. Dans les vers octosyllabiques on ne trouve que la rime *aabb*. Elle est fréquente même dans les vers hexasyllabiques, mais ici prédomine la rime *abab*, éventuellement *abcb*.

Le répertoire de noce a beaucoup plus des textes que des mélodies (81 textes, 15 mélodies) grâce surtout aux trois mélodies — no XIII à laquelle on chantait 46 textes, no VIII avec 10 textes et no II avec 8 textes. Ces trois mélodies sont les mélodies d'un caractère universile, qu'on combine avec les textes variés de la même style. Au contraire les neuf mélodies suivantes sont d'un type individuel, la mélodie et le texte sont strictement liés l'un à l'autre. Le répertoire typique de noce forment néanmoins des chansons avec une liaison libre du texte et de la mélodie lesquelles sont fixées dans la connaissance des chanteurs comme des mélodies de noce et elles ne sont liées qu'avec les textes nuptials.

Les cinq premières mélodies représentent les types quintetonaux d'une forme en deux parties ou irrégulière. Les mélodies VI—IX ont également l'ambitus de quinte, mais on y trouve aussi des éléments d'un degré d'évolution plus récente, c. à d. la forme fermée et la transposition (non mécanique) de la deuxième partie d'une quinte plus haute et la construction arquée de la mélodie. Les exemples X—XIV avec un ambitus plus large contiennent au contraire des éléments du système musical populaire préharmoniques dans la mélodie (la descente, le mouvement de mélodie audessus et audessous du ton final), dans la forme (surtout la bipartition) et aussi dans le rythme (les triolets, les syncopes). Excepté le no XV qui est un exemple de la plus nouvelle mélodie mineure.

Les chansons de baptême à la différence de chansons de noce n'ont pas le caractère de la cérémonie, ce sont des vraies chansons de divertissement avec un sujet spécial. Probablement c'est la cause de leurs petit nombre. Les exemples ci — nommés sont de la point de vue des textes et même de la tonalité remarquables. Intéressant est surtout la combinaison de deux mélodies indépendantes dans l'ensemble unique fermé (no XIX). Un cas semblable représente dans le cadre des chansons de noce la combinaison de no II et XIII avec le texte no 32 et 33.

Dans les chansons de noce et de baptême à Velká Lesná et à Haligovce nous n'avons pas trouvé les chansons avec un ambitus plus petit que la quinte bien qu'on trouve ces types dans les chansons locales d'autres genres. Pour la tonalité des chansons dans les villages étudiés est caractéristique que les éléments du système musical préharmonique et harmonique se mélangent. Dans le rythme des chansons sont les plus fréquents les schèmes les plus simples en combinaison avec les triolets et avec les syncopes. Dans certains cas on trouve en forme des variations le rythme pointillé de vieux type. A la fin les chansons de noce qu'on chante en plein air on ajoute des cris longs sur un ton haut.

Le folklor musical de deux villages étudiés de la région de Zamagurie représente dans le cadre de la Slovaquie une position individuelle. Ils s'y recontrent et mélangent aussi bien des éléments de la culture slovaque spécifiques que ceux de la culture internationale, de la culture karpathique.

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Словацкой Академии Наук
Год издания XVIII, 1970, № 3
Издается четыре раза в год
Издательство Словацкой Академии Наук
Редакторы Д-р Божена Филова и Павол Стано
Адрес редакции Братислава, Клеменсова 27

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang XVIII, 1970, Nr. 3. Erscheint viermal im Jahre
Herausgegeben vom Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Redakteure Dr. Božena Filová und Pavol Stano
Redaktion Bratislava, Klemensova 27

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Slovak Academy of Sciences
Volume XVIII, 1970, No. 3.
Published quarterly by the Slovak Academy of Sciences
Managing Editors Dr. Božena Filová and Pavol Stano
Editor Bratislava, Klemensova 27, Czechoslovakia

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

revue de l'Académie slovaque des sciences
Anné XVIII, 1970, No. 3. Paraît quatre fois par an
Aux Editions de l'Académie slovaque des sciences
Rédacteurs: Dr. Božena Filová et Pavol Stano
Rédaction Bratislava, Klemensova 27

SLOVENSKY NÁRODOPIS

Časopis Slovenskej akadémie vied
Ročník XVIII, 1970, číslo 3 — Vychádza štyri razy do roka
Vydáva Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka Dr. Božena Filová

Výkonný redaktor Pavol Stano

Redakčná rada: prof. Dr. Rudolf Bednárík, Dr. Soňa Burlasová, Dr. Emília Horváthová,
Dr. Soňa Kovačevičová, Dr. Jaroslav Kramařík, Dr. Michal Markuš, doc. Dr. Ján Michálek,
Dr. Ján Mjartan, Dr. Štefan Mruškovič, Dr. Viera Nosáľová, prof. Dr. Ján Podolák

Technická redaktorka Jaroslava Macherová

Redakcia: Bratislava, Klemensova 27

Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin
Jednotlivé číslo Kčs 20,—, celoročné predplatné Kčs 80,—
Výmer PIO 2385/49-III/2

Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky a predplatné prijíma PNS — ústredná expedícia tlače, administrácia odbornej tlače, Gottwaldovo nám. 48, Bratislava. Možno objednať aj na každej pošte alebo u doručovateľa. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII

© by Vydavateľstva Slovenskej akadémie vied 1970